

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

УДК 323.2:351

DOI <https://doi.org/10.30970/2307-1664.2019.27.7>

**КОМУНІКАТИВНИЙ СУПРОВІД ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ
ЯК СКЛАДНИК СТРАТЕГІЧНИХ УРЯДОВИХ КОМУНІКАЦІЙ
У ДЕМОКРАТИЧНОМУ СУСПІЛЬСТВІ**

Тетяна Андрійчук

*Секретаріат Кабінету Міністрів України,
Департамент інформації та взаємодії з громадськістю
вул. М. Грушевського, 12/2, 01008, м. Київ, Україна
Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
факультет правничих наук,
кафедра суспільного врядування
вул. Сковороди, 2, 04070, м. Київ, Україна*

У статті визначаються особливості й значення комунікативного супроводу публічної політики як складника стратегічних урядових комунікацій в умовах розвитку демократичного суспільства в Україні.

Автор аналізує напрями комунікативної діяльності, виокремлюючи інформування/доступ до інформації, комунікацію на підсилення інструментів публічної політики та комунікативний супровід публічної політики. Аргументується, що саме комунікативний супровід як налагодження комунікативного зв'язку на всіх етапах процесу формування й реалізації публічної політики є найскладнішим і найважливішим напрямом урядових комунікацій. Від нього залежить як якість, так і легітимність політичного управління в умовах демократії.

Визначається основна особливість комунікативного супроводу публічної політики – діалоговий характер, що передбачає використання різних інструментів залучення громадськості на всіх етапах формування й реалізації публічної політики. Це дає змогу забезпечувати одночасне роз'яснення публічної політики та залучення до її творення. Автор акцентує увагу, що ця особливість тісно пов'язує комунікативний супровід із деліберативною та партисипаторною моделями демократії.

З огляду на системність комунікативного супроводу публічної політики та вплив на якість і легітимність управлінських рішень, його зараховано до складника стратегічних урядових комунікацій. Автором аналізується відображення цього складника в офіційних документах, які визначають стратегію урядових комунікацій (стратегії комунікацій у сфері європейської інтеграції та у сфері запобігання й протидії корупції, а також комунікаційні стратегії міністерств). За результатами обґрунтовується неналежна увага до комунікативного супроводу публічної політики, що дає змогу зробити висновок про недостатньо якісне формування стратегічних комунікацій, у яких переважає інформаційний складник, а не зворотній зв'язок.

Ключові слова: урядові комунікації, комунікативний супровід, публічна політика, демократія, стратегічні комунікації, громадська участь.

Становлення незалежної української держави супроводжується складними трансформаціями політичної системи, пов'язаними з подоланням залишків комуністичної суспільної формації та впровадженням демократичних практик у різних сферах політичного життя. Однією з найважливіших сфер, яка й досі потребує реформування в напрямі демократизації, є сфера політичного управління – цілеспрямованого впливу органів державної влади на суспільство з метою його упорядкування та досягнення цілей розвитку.

Процес упровадження демократичних стандартів у політичне управління є складним і, як свідчить досвід, може бути досить тривалим. Ідеться про створення значної кількості умов – як необхідних (формування інституційних основ), так і достатніх (здатність демократичного політичного режиму підтримувати свою легітимність, створювати базу підтримки своїх соціальних дій, формувати до себе позитивне ставлення) [1, с. 37]. При цьому саме з позиції демократичних стандартів органи влади, хоча і є основними суб'єктами врядування, мають створювати умови для участі в ньому інших суб'єктів політичної системи, як інституціалізованих (зокрема інститутів громадянського суспільства), так й окремих громадян.

Процес створення умов для належної політичної участі актуалізує важливість налагодження комунікативного зв'язку між органами влади й іншими суб'єктами політичної системи, що має забезпечувати в кінцевому результаті легітимність демократичного політичного режиму. І якщо виборчі процедури надають лише періодичну можливість висловити позицію щодо напрямку розвитку держави та ефективності її інституцій і посадових осіб, то процес формування й реалізації публічної політики в умовах демократії має забезпечувати постійну комунікацію з різними суб'єктами політичної системи. У цьому контексті показовим є підхід С. Телешуна, який публічну політику як сферу застосування владних повноважень у виявленні та узгодженні інтересів різних політичних суб'єктів зараховує до одного з різновидів публічної комунікації [1, с. 40].

Тісний зв'язок демократичного політичного управління та публічної політики актуалізує важливість дослідження державних і насамперед урядових комунікацій, бо саме виконавча гілка влади є відповідальною за формування та реалізацію публічної політики в різних сферах суспільного життя. В Україні такі дослідження є особливо важливими, оскільки мають стимулювати подальші кроки до забезпечення відкритості та прозорості у взаємовідносинах органів влади й суспільства. Серед останніх досліджень різних аспектів державних комунікацій в Україні варто згадати праці А. Баровської, Ю. Ганжурова, Т. Гузенко, В. Конах, А. Кохан, І. Кресіної, М. Лашкіної, Л. Макаренко, П. Манжоли, М. Остапенко, Є. Романенка, О. Сищука, Д. Співака, В. Стоцького та низки інших дослідників у галузях політичних науки, державного управління й соціальних комунікацій. Водночас сфера власне урядових комунікацій, що має забезпечувати комунікативний супровід публічної політики, натеper залишається недостатньо дослідженою.

Мета статті – визначити особливості й значення комунікативного супроводу публічної політики як складника стратегічних урядових комунікацій в умовах розвитку демократичного суспільства в Україні.

Для дослідження особливостей комунікативного супроводу публічної політики важливо насамперед проаналізувати таке комплексне поняття, як «урядові комунікації». Під урядовими комунікаціями загалом прийнято розуміти всі структури й процеси, які мають місце у взаємодії між органами виконавчої влади та громадськістю [2]. Разом із цим існує потреба здійснити деталізацію, виокремити основні складники цього поняття. На наш погляд, ідеться про 3 такі основні напрями комунікаційної діяльності:

1) *інформування (висвітлення)/доступ до інформації про поточну урядову діяльність*. Під цим ми розуміємо оперативне надання різним цільовим аудиторіям інформації про публічні заходи урядових органів, діяльність посадових осіб, прийняті державні рішення;

2) *комунікація на підсилення інструментів публічної політики*. Цей напрям робить більш результативним застосування правового регулювання, фіскальних та інших фінансових інструментів (податки, пільги, субсидії тощо), здійснення інфраструктурних змін,

оскільки спрямовується на досягнення необхідної поведінки громадян. Прикладом може слугувати роль комунікаційних кампаній у роз'ясненні порядку надання субсидій, стимулюванні громадян до укладання договорів із сімейними лікарями тощо;

3) *комунікативний супровід публічної політики*. Це налагодження комунікативного зв'язку на всіх етапах процесу вироблення та реалізації публічної політики: визначення й аналізу проблем, розгляду альтернатив їх розв'язання, розроблення і прийняття рішень, їх реалізації, моніторингу результативності й оцінювання політики.

Комунікативний супровід публічної політики, на наш погляд, – найскладніший і найважливіший напрям урядових комунікацій. Від комунікативного супроводу залежить як загальне позитивне сприйняття публічної політики (що впливає на легітимність політичного управління), так і, власне, її зміст. У цьому контексті показовим є підхід Служби урядових комунікацій уряду Великої Британії (GCS). У методичних матеріалах ця установа окремо розглядає питання «Як працювати з публічною політикою?» При цьому підкреслюється, що «публічна політика та комунікації взаємозалежні: вони повинні працювати разом із самого початку й розвиватися в тандемі» [3]. GCS зазначає, що належні комунікації спроможні виявити корисні відомості, завдяки яким може початися розроблення нової публічної політики, або сформувавши кейси для політики, що розробляється чи потребує вдосконалення. Окремо розглядається питання «Як стратегічні комунікації можуть сприяти кращому виробленню політики?» У цьому контексті GCS нагадує, що саме інструменти комунікації можуть допомогти визначити, що думає цільова аудиторія щодо певного питання чи політики, а також допоможуть оцінити вплив рішень політики [3].

Розглядаючи особливості трьох основних напрямів урядових комунікацій, зазначимо, що перший напрям – висвітлення й доступ до інформації, можна зарахувати до тактичного рівня діяльності, напрям комунікаційної підтримки інструментів політики – до тактико-стратегічного рівня (залежно від обставин), натомість комунікативний супровід публічної політики варто зарахувати до стратегічного рівня. Власне стратегічні комунікації в найбільш широкому розумінні є процесом інтеграції досліджень сприйняття аудиторії та зацікавлених сторін (стейкхолдерів) і врахування отриманих результатів під час реалізації політики, планування операцій на кожному рівні [4, с. 148]. Як зазначають автори ґрунтовного дослідження урядових комунікацій у 15 країнах К. Сандерс та М. Канел, стратегічна комунікація «зазвичай координується і планується на вищому рівні управління разом із розвитком спеціалізованих підрозділів, що дає змогу *забезпечити проактивний діалог зі стейкхолдерами*... Стратегія пов'язується з метою комунікації, яка в орієнтованій на громадянина моделі полягає в прагненні інформувати й спілкуватися так, щоб *заохотити діалог і публічну розмову*» [5, р. 279–280].

Як бачимо, основною особливістю комунікативного супроводу публічної політики як складника стратегічних комунікацій, є діалоговий характер і взаємодія зі стейкхолдерами – суб'єктами, на інтереси яких впливає публічна політика або які можуть взяти участь у її реалізації. У цьому контексті комунікативний супровід публічної політики тісно пов'язаний із демократичними процесами, зокрема процесами обговорення та громадської участі, які лежать в основі деліберативної (дорадчої) й партисипаторної (учасницької) моделей демократії.

Діалоговий характер комунікативного супроводу передбачає використання різних інструментів на тому чи іншому етапі циклу публічної політики. Наприклад, на етапі визначення й аналізу проблеми йдеться про застосування інструментів вивчення громадської думки (опитування тощо), а також збирання інформації від ключових стейкхолдерів. Етап розроблення рішення передбачає проведення публічних консультацій з метою одночасного

роз'яснення змісту проекту рішення та збирання пропозицій і зауважень від широкого кола стейкхолдерів. Якісний комунікативний супровід на цих двох етапах має ключове значення: ідеться про формування легітимності публічної політики як такої, що має зрозумілий зміст для стейкхолдерів і розробляється за їх участю. Реалізація публічної політики має супроводжуватися використанням комунікативних інструментів, які дають змогу залучити стейкхолдерів до впровадження рішення (або принаймні забезпечити виконання цього рішення стейкхолдерами на основі його легітимності, сформованої на попередніх етапах комунікативного супроводу). Моніторинг та аналіз результативності публічної політики неможливий без правильно налагодженого зворотного зв'язку (це може бути й опитування громадської думки, і систематичний діалог із ключовими стейкхолдерами, і, врешті-решт, широкі публічні консультації).

Отже, комунікативний супровід публічної політики, який забезпечує постійний зворотній зв'язок із суспільством, має вагоме значення для демократизації політичного урядування. Відповідно, він має бути важливим складником стратегічних урядових комунікацій. У цьому контексті доцільно дослідити, як цей складник відображається в документах, що визначають стратегію урядових комунікацій у тій чи іншій сфері або в діяльності міністерств – розробників публічної політики.

Насамперед зауважимо, що в Україні офіційне впровадження стратегічних урядових комунікацій розпочато відносно нещодавно – після Революції гідності й початку російської агресії, що має гібридний характер. Зокрема, у затвердженій Указом Президента України Доктрині інформаційної безпеки України розвиток системи стратегічних комунікацій зараховано до системи національних інтересів України. Щоправда, відповідне поняття визначено в дуже загальних рисах як «скоординоване і належне використання комунікативних можливостей держави – публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю, військових зв'язків, інформаційних та психологічних операцій, заходів, спрямованих на просування цілей держави» [6].

Натепер в Україні реалізуються два затверджені урядом документи, які визначають стратегію комунікацій в окремих сферах публічної політики. Ідеться про Стратегію комунікацій у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки та Стратегію комунікацій у сфері запобігання і протидії корупції.

Стратегія комунікацій у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки визначає такі комунікаційні цілі: створення стабільної проєвропейської більшості в українському суспільстві, у якій сформовано розуміння публічної політики у сфері європейської інтеграції як процесу внутрішніх реформ в Україні; підвищення рівня поінформованості широких верств населення про можливості й перспективи, які відкриває для держави Угода про Асоціацію; підвищення рівня поінформованості широких верств населення про європейські цінності і стандарти; протидія дезінформації, спрямованої на дискредитацію відносин України з ЄС [7]. Як бачимо, 3 з 4 цілей пов'язані саме з інформаційними процесами, однак першу мету можна тлумачити більш широко, у т. ч. як очікуваний результат від комунікативного супроводу публічної політики у сфері європейської інтеграції.

У тексті Стратегії є положення, які підкреслюють важливість саме комунікативного зв'язку в т. ч. публічних обговорень. Наприклад, серед принципів реалізації Стратегії згадується «широкий діалог і дискусії з різними колами громадськості щодо актуальних питань державної політики у сфері європейської інтеграції» [7]. Також зазначено, що ефективна реалізація Стратегії потребуватиме «чіткої координації зусиль органів державної влади та представників громадянського суспільства у проведенні консультацій стосовно механізму реалізації Стратегії» [7]. Водночас відповідні акценти не знайшли подальшого

відображення в переліку заходів для досягнення цілей Стратегії: вони мають яскраво виражене інформаційне спрямування.

Аналіз положень Стратегії комунікацій у сфері запобігання і протидії корупції свідчить про її спрямування на обмін інформацією між державними органами та суспільством, водночас вплив такого обміну саме на вироблення публічної політики у відповідній сфері акцентується досить слабо. Серед трьох стратегічних цілей розвитку сфери антикорупційних комунікацій є формування довіри до державної антикорупційної політики та надання загальної підтримки в реалізації антикорупційної реформи [8]. Реалізація такої цілі тісно пов'язана із забезпеченням належного комунікативного супроводу публічної політики у відповідній сфері. Водночас серед 8 завдань, визначених для реалізації згаданої цілі, лише одне стосується діалогових практик у процесі формування й реалізації публічної політики – запровадження системи публічних консультацій та обговорень державної політики у сфері запобігання та протидії корупції, законодавчих ініціатив, відповідних планів і програм. Більшість інших завдань стосується висвітлення, інформування, доступу до інформації тощо.

Оскільки в інших сферах публічної політики стратегічні цілі комунікацій досі не визначені (що, на нашу думку, є серйозним недоліком), варто звернути увагу на декілька наявних прикладів комунікаційних стратегій міністерств – розробників публічної політики. Так, показовим може стати аналіз Комунікаційної стратегії Міністерства освіти та науки (МОН) на 2017–2020 роки. У документі серед виявлених проблем указується, що в міністерстві «не вибудована функція двостороннього зв'язку з громадськістю, існує система громадських обговорень, але без суспільного тиску проводиться формально» [9]. Разом із цим серед завдань, які повинна вирішити Комунікаційна стратегія, не знаходимо завдання щодо посилення взаємодії з громадськістю для її залучення до вироблення політики (натомість ідеться про підготовку цільової аудиторії до позитивного сприйняття інформації від МОН, зміну іміджу МОН, донесення сутності реформ тощо, що, безумовно, важливо, але не передбачає зворотного зв'язку).

Концепція стратегічних комунікацій Міністерства оборони України та Збройних Сил України основними цілями стратегічних комунікацій визначає «формування довіри українського суспільства до воєнної політики держави, підтримку ними реформ у воєнній сфері та курсу з набуття Україною членства в НАТО; скоординованість дій державних органів та інших учасників стратегічних комунікацій під час об'єктивного інформування суспільства з питань, що стосуються оборони держави, підготовки і застосування Збройних Сил» [10]. Як бачимо, значний акцент зроблено саме на інформуванні суспільства. Водночас до основних складників стратегічних комунікацій зараховано, зокрема, зв'язки з громадськістю. Щоправда, надане визначення цього напрямку роботи як «становлення взаємовигідних гармонійних відносин між організацією (державою, військовим формуванням тощо) і громадськістю» [10] є настільки неконкретизованим, що не дає змоги стверджувати, чи стосується в т. ч. формування та реалізації публічної політики. Варто також зазначити, що серед шляхів реалізації стратегічних комунікацій, що пов'язані саме зі зв'язками з громадськістю, згадується лише «проведення інформаційних заходів, ведення проактивної комунікації із залученням ключових лідерів, проведення публічних заходів для підвищення розуміння політики Міністерства оборони та Збройних Сил українським суспільством» [10].

Характеризуючи Концепцію комунікаційної стратегії Міністерства юстиції, зазначимо насамперед позитив – серед семи комунікаційних цілей вказується мета – «залучати проактивні групи громадян в процесі вироблення державних політик у сфері юстиції

та права» [11]. Однак серед завдань зовнішніх комунікацій міністерства відсутнє завдання щодо залучення громадськості до вироблення публічної політики. Також серед згаданого в Концепції інструментарію зовнішніх комунікацій відсутні інструменти, спрямовані власне на громадську участь.

Як бачимо з аналізу прикладів визначення стратегічних завдань вітчизняних урядових комунікацій, комунікативний супровід публічної політики натеper не знаходить належного відображення. Водночас переважання інформаційного складника в урядових комунікаціях – проблема, на яку звертають увагу дослідники й під час розгляду досвіду інших країн.

Наприклад, аналізуючи урядові комунікації у Швеції, К. Фаласка та Л. Норд зазначають, що ці комунікації прозорі й доступні. Водночас «комунікаційних фахівців і розповсюдження неупередженої інформації можна кваліфікувати як непроникну стіну, що завдає шкоди відкритим політичним дебатам і дискусіям. Деліберация, яка є важливою частиною шведської політичної культури, істотно відрізняється від легкодоступної інформації» [12, р. 35]. Як далі підкреслюють дослідники, деліберация й діалог є інтегральним складником шведського суспільства для отримання поінформованої громадської думки про публічну політику, тому одна з очікуваних функцій урядової комунікації – фасилітувати взаємодію у формі діалогу й деліберации між урядом і громадськістю [12, р. 38]. У цьому контексті можна провести певні паралелі з політичними характеристиками українського та шведського суспільства. В Україні в силу об'єктивних причин ще не склалася традиція деліберации, водночас досвід організації «майданів» свідчить про пошук активною частиною суспільства придатних форм для впливу на процес політичного управління. Системне застосування інструментів деліберативної та партисипаторної демократії, з якими пов'язаний комунікативний супровід публічної політики, мають потенціал для задоволення такої потреби.

Результати проведеного дослідження дають змогу зробити низку висновків.

По-перше, комунікативний супровід публічної політики варто зарахувати до основного складника урядових комунікацій, оскільки саме він забезпечує системну взаємодію органів виконавчої влади із суспільством. Процеси обговорення та громадської участі тісно пов'язують комунікативний супровід із деліберативною та партисипаторною моделями демократії. Якісний комунікативний супровід, що забезпечує одночасне роз'яснення публічної політики й залучення до її творення, є важливим фактором формування легітимності політичного управління в демократичному суспільстві.

По-друге, комунікативний супровід публічної політики належить до стратегічного рівня урядових комунікацій. Саме комунікативний супровід стає підґрунтям для досягнення стратегічних управлінських цілей, оскільки комплексно впливає на якість політики, її легітимність і, відповідно, результативність подальшої реалізації.

По-третє, урядові стратегічні комунікації в Україні сьогодні важко назвати власне «стратегічними». Задекларовані інструменти таких комунікацій здебільшого належать до тактичного й тактико-стратегічного рівня. Натомість комунікативний супровід публічної політики, який належить до стратегічного рівня взаємодії із суспільством, не знаходить належного визнання в офіційних документах, що врегульовують завдання стратегічних комунікацій у певних сферах публічної політики або в діяльності конкретних міністерств. Отже, формування стратегічних комунікацій в Україні є недостатньо якісним.

З огляду на означені проблеми, питання ефективних шляхів упровадження комунікативного супроводу публічної політики в урядові стратегічні комунікації в Україні залишається актуальним напрямом подальших досліджень.

Список використаної літератури

1. Телешун С. Ефективне управління і публічна політика як напрям реалізації політичної влади в умовах кризи. *Політичний менеджмент*. 2009. № 2. С. 35–45.
2. Johansson K.M., Raunio T. Government Communication in a Comparative Perspective. *Close and Distant: Political Executive-Media Relations in Four Countries* / ed K.M. Johansson & G. Nygren. Gothenburg : Nordicom, 2019. P. 127–148.
3. How to work with policy. *Guidance from Government Communication Service*. URL: <https://gcs.civilservice.gov.uk/guidance/how-to-work-with-policy> (дата звернення: 23.12.2019).
4. Баровська А.В. Стратегічні комунікації: досвід НАТО. *Стратегічні пріоритети*. 2015. № 1 (34). С. 147–152.
5. Government communication. Cases and challenges / Edited by K. Sanders, M.J. Canel. London ; New York : Bloomsbury Academic, 2013. 336 p.
6. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 р. «Про Доктрину інформаційної безпеки України» : Указ Президента України від 25.02.2017 № 47/2017. *База даних «Законодавство України»* / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/47/2017> (дата звернення: 22.12.2019).
7. Про схвалення Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.10.2017 № 779. *База даних «Законодавство України»* / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/779-2017-%D1%80> (дата звернення: 22.12.2019).
8. Про схвалення Стратегії комунікацій у сфері запобігання та протидії корупції : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.08.2017 № 576. *База даних «Законодавство України»* / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/576-2017-%D1%80> (дата звернення: 22.12.2019).
9. Комунікаційна стратегія МОН 2017–2020. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/komunikacijna-strategiya-mon-2017-2020.pdf> (дата звернення: 23.12.2019).
10. Про затвердження Концепції стратегічних комунікацій Міністерства оборони України та Збройних Сил України : Наказ Міноборони України від 22.11.2017 № 612. *База даних «Законодавство України»* / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0612322-17> (дата звернення: 23.12.2019).
11. Концепція комунікаційної стратегії Мін'юсту 2019–2022. URL: <https://minjust.gov.ua/files/general/2019/08/27/20190827101458-26.pdf> (дата звернення: 23.12.2019).
12. Falasca K., Nord L. Structures, strategies and spin: Government communication in Sweden. *Government communication. Cases and challenges* / Edited by K. Sanders, M.J. Canel. London ; New York : Bloomsbury Academic, 2013. P. 27–44.

**COMMUNICATIVE SUPPORT OF PUBLIC POLICY
AS A COMPONENT OF STRATEGIC GOVERNMENT COMMUNICATIONS
IN DEMOCRATIC SOCIETY**

Tetiana Andriichuk

*Secretariat of the Cabinet of Ministers of Ukraine,
Department of Information and Public Relations
M. Hrushevsky str., 12/2, 01008, Kyiv, Ukraine
National University "Kyiv-Mohyla Academy",
Faculty of Law,
Department of Public Governance
Skovoroda str., 2, 04070, Kyiv, Ukraine*

Features and importance of communicative support of public policy as a component of strategic government communications in the conditions of development of democratic society in Ukraine are defined in the article.

The author analyzes the directions of communication activity and identifies informing/access to information, communication on strengthening public policy instruments and communicative support of public policy.

It is argued that communicative support as the establishment of feedback at all stages of the process of forming and implementing public policy is the most complex and important area of government communication. The quality and legitimacy of political governance in democratic society depends on it.

The author defines the main feature of communicative support of public policy – a dialogical character, which includes the use of different tools of public involvement at all stages of the formation and implementation of public policy. This can provide a simultaneous explanation of public policy and involvement in its creation. The author emphasizes that this feature closely links communicative support with deliberative and participatory models of democracy.

Considering the systemic properties of communicative support of public policy and the significant influence on the quality and legitimacy of decision-making process, it is referred as a component of strategic government communications. The author analyzes the reflection of this component in official documents defining the strategy of government communications (communication strategies in the field of European integration and in the field of prevention and combating corruption, as well as communication strategies of the ministries). According to the results, the author substantiates the inadequate attention to the communicative support of public policy, which makes it possible to conclude that strategic communications are not formed in a sufficiently high quality.

Key words: government communications, communicative support, public policy, democracy, strategic communications, public participation.